

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВСП «ЕКОНОМІКО-ПРАВНИЧИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
ЗАПОРІЗЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор

Олена ГРИБАНОВА

09 2023

ОСНОВИ ПРИРОДОЗНАВСТВА ТА
МЕТОДИКА ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ПРИРОДОЮ
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки фахових молодших бакалаврів

галузі знань: 01 освіта / педагогіка

спеціальності: 012 дошкільна освіта

освітньо-професійної програми: дошкільна освіта

Укладач: Людмила ЧУЙКІНА

Обговорено та ухвалено
на засіданні циклової комісії початкової
та дошкільної освіти
Протокол № 1 від “29” серпня 2023
Голова ЦК

(підпис)

Юлія ТИМОШЕНКО
(ініціали, прізвище)

Ухвалено методичною радою коледжу

Протокол № 1 від “07” вересня 2023
Заступник директора з НМР

(підпис)

Альона ХОДАКОВСЬКА
(ініціали, прізвище)

2023 рік

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Галузь знань, спеціальність, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
	форма навчання	денна
Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка	Статус дисципліни	обов'язкова
Спеціальність 012 Дошкільна освіта	Кількість кредитів ЄКТС	4
Освітньо-професійний ступінь: фаховий молодший бакалавр	Загальна кількість годин	120
	аудиторних	56
	лекцій	28
	практичних	26
	семінарських індивідуальні	2
	годин	7
	самостійної роботи	64
	Семестри	V
	Вид контролю:	екзамен

2. Мета і завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення дисципліни: є формування екологічної компетенції студентів; сприяння формуванню наукової картини природи; вдосконалення вміння використовувати здобуті уявлення для розширення особистого досвіду, чуттєво-практичного та інтелектуального освоєння довкілля; розвиток творчого потенціалу студентів. Озброєння майбутніх вихователів знаннями завдань, змісту, методів і форм роботи з ознайомлення дітей з природою. Формування у здобувачів освіти практичних вмінь з вирощування, догляду за рослинами і тваринами, облаштування куточків природи, городу, квітника та саду в дошкільному закладі.

Завдання навчальної дисципліни:

– створювати сприятливі умови для забезпечення систематизації знань, пов'язаних з освітньою лінією «Дитина в природному довкіллі» («Природа планети Земля, «Природа Космосу»);

– знати природу рідного краю: рослинний, тваринний світ України, регіону; розуміти взаємозв'язки і взаємозалежності між явищами живої і неживої природи, працею людини в природі, усвідомлювати роль людини у збереженні і примноженні природних багатств;

– усвідомлювати необхідність поєднання інформації про об'єкти та явища оточуючої природи, доступної розумінню дітей дошкільного віку, з їх потребами та інтересами;

– доцільно використовувати різні форми організації співпраці дорослого і дитини в процесі пізнання світу природи;

– використовувати ефективні методи безпосереднього і опосередкованого ознайомлення дітей з природою;

– уміти облаштовувати город, сад, квітник, створювати куточок лісу, луків, екологічну стежинку на ділянці дошкільного закладу, обладнувати куток природи у приміщенніЗДО.

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувачі освіти мають оволодіти такими **компетентностями:**

ЗК 3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 4. Здатність спілкування державною мовою як усно так і письмово.

ЗК 6. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології ЗК 7. Здійснення безпечної діяльності.

ЗК 9. Здатність до організації проєктної діяльності, до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня

ЗК 10. Здатність до планування, складання прогнозів і передбачення наслідків своїх дій; прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та відповідального ставлення до обов'язків

ЗК 11. Здатність ідентифікувати, формулювати та розв'язувати проблеми

ЗК 12. Здатність усвідомлювати свої професійні можливості та діяти лише в межах рівня професійної підготовленості, діяти на основі етичних міркувань, доброчесності, соціальної відповідальності, поваги до різноманітності та мультикультурності. Здатність діяти у відповідності з принципами академічної доброчесності.

СК 3. Здатність до формування в дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку навичок безпечної поведінки в докільці, навичок орієнтування на сталий розвиток.

СК 8. Здатність до навчання дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку суспільно визнаних морально-етичних норм і правил поведінки

СК 9. Здатність до національно-патріотичного виховання дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку (любов до Батьківщини, рідної мови, рідного міста, поваги до державних символів України, національних традицій, звичаїв, свят, обрядів, народних символів)

СК 11. Здатність до організації та керівництва ігровою, художньо-естетичною, пізнавально-дослідницькою діяльністю дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку.

СК 14. Здатність до саморозвитку та самореалізації з використанням перспективного педагогічного досвіду, освітніх інновацій у професійній діяльності.

Компетентності визначені ВСП «Економіко-правничий фаховий коледж ЗНУ»:

СК 16. Здатність застосовувати знання, уміння і навички із циклу професійної підготовки, що є основою побудови змісту освітніх ліній Базового компоненту дошкільної освіти Державного стандарту дошкільної освіти для розв'язання практичних ситуацій і задач в реальному освітньому процесі закладу дошкільної освіти.

СК 17. Здатність створювати і реалізовувати умови щодо формування технологічної компетенції на засадах інтеграції різних видів діяльності дітей дошкільного віку: предметно - практичній, конструктивній, предметно-ігровій, художньо - практичній, господарсько-побутовій; використовувати засоби сучасних інформаційних і комунікаційних технологій.

У результаті засвоєння знань здобувач освіти показує **результати навчання:**

РН2. Планувати та організувати освітній процес в закладі дошкільної освіти з урахуванням принципів здоров'язбереження, особистісно зорієнтованого підходу, суб'єкт-суб'єктної взаємодії

РН3. Встановлювати зв'язок між процесом розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку відповідно до їхніх вікових особливостей

РН5. Виявляти та узагальнювати результати діяльності дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку з використанням педагогічних технологій

РН6. Формувати моральні цінності у дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку відповідно до морально-етичних норм.

РН7. Передбачати та оцінювати результати власної діяльності з урахуванням закономірностей освітнього процесу закладу дошкільної освіти РН8. Визначати концептуальні засади, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в роботі з дітьми дошкільного (раннього та передшкільного) віку.

РН10. Організувати умови безпечного середовища у природному, предметному та соціальному оточенні в процесі організації різних видів діяльності дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку

РН12. Здійснювати педагогічну комунікацію з іншими суб'єктами освітнього процесу закладу дошкільної освіти на засадах етики професійного спілкування та оцінювати

результативність педагогічної взаємодії

PH13.Знати нормативно-правові документи, законодавчі акти у сфері дошкільної освіти і використовувати їх у практичній діяльності.

PH18.Організувати та розділяти предметно-просторове розвивальне середовище на осередки діяльності в групах дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку.

PH20.Забезпечувати формування наскрізних умінь особистості дитини в різних видах діяльності в умовах закладу дошкільної освіти.

Результати навчання визначені ВСП «Економіко-правничий фаховий коледжЗНУ»:

PH21.Керувати власною активністю відповідно до особистісних цінностей з урахуванням умов, цілей, завдань освітньої діяльності в закладі дошкільної освіти

PH22.Інтерпретувати зміст і вимоги БКДО та варіативних програм дошкільної освіти, рекомендованих МОН України, обирати адекватні методики для їх забезпечення.

Міждисциплінарні зв'язки

Підґрунтям для вивчення навчальної дисципліни є знання з основ екології, біології, фізики, астрономії, хімії, психології, дошкільної педагогіки, методик дошкільного циклу, анатомії, фізіології.

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Змістовий модуль 1.

Тема 1. Теоретичні основи навчальної дисципліни «Методика ознайомлення з природою»

Предмет, завдання методики ознайомлення дітей з природою. Становлення та розвиток. Використання природи у вихованні дітей дошкільного віку в історії педагогіки. Значення ознайомлення дітей з природою для їх всебічного розвитку.

Завдання ознайомлення дітей з природою в розумовому, морально-екологічному, естетичному, трудовому, фізичному вихованні.

Роль вихователя в ознайомленні дітей з природою, вимоги до особистості.

Зміст ознайомлення дітей з природою в закладі дошкільної освіти. Аналіз чинних програм виховання, розвитку та навчання ЗДО і Базового компоненту дошкільної освіти.

Ключові поняття: Базовий компонент, чинні програми.

У результаті вивчення теми здобувачі освіти повинні

знати:

- головні завдання ознайомлення дітей з природою в розумовому, морально-екологічному, естетичному, трудовому, фізичному вихованні;
- характеристику та зміст Базового компонента та чинних програм.

вміти:

- орієнтуватися в чинних програмах.

Завдання для самостійної роботи.

1. Ознайомитись з основними завданнями чинних програм з питання щодо ознайомлення дітей з природою відповідно до освітньої лінії «Дитина в природному докільлі» в різних вікових групах.

Тема 2. Методи і форми ознайомлення дітей з природою

Різноманітність методів і форм ознайомлення дітей з природою, їх вибір. Методи, які забезпечують безпосереднє та дійове пізнання дітьми природи, їх значення.

2.1. Наочні методи ознайомлення з природою.

Спостереження - основний метод ознайомлення дітей з природою. Визначення спостереження, його освітньо-виховне значення. Види спостережень у природі: за тривалістю (епізодичні, або короточасні, і тривалі, або систематичні); за дидактичною метою (первинні, повторні, порівняльні, заключні); за способом організації (колективні та індивідуальні, планові і позапланові).

Методика керівництва спостереженнями. Підготовка вихователя до спостереження.

Структура процесу спостереження. Схема спостереження за об'єктами природи. Прийоми активізації пізнавальної діяльності дітей у процесі спостереження. Особливості організації спостережень в природі в групах раннього віку.

Демонстрування ілюстративного матеріалу

Вимоги до ілюстративного матеріалу. Методика використання картин.

Використання ТЗН та ІКТ

Використання моделей.

Основні поняття теми: безпосередні, опосередковані методи, види спостережень, структура, етапи обстеження, ІКТ та ТЗН.

- основний метод ознайомлення дітей з природою;
- види спостережень у природі;
- методику керівництва спостереженнями;
- структуру процесу спостереження;
- прийоми активізації пізнавальної діяльності дітей в процесі спостереження;
- особливості організації спостережень в природі в групах раннього віку.
- доцільно добирати, планувати та використовувати наочні методи ознайомлення дітей з природою.

Практичне заняття

Складання та аналіз студентами конспектів заняття з елементами спостережень за живим об'єктом.

Завдання для самостійної роботи

1. Скласти конспект заняття спостережень в повсякденному житті для дітей старшого дошкільного віку (об'єкт спостереження – на вибір студента. Варіанти тематики спостережень: «Осіній дощ», «Весняна веселка», «Падає листя», «Прилетіли пташки до нашої годівнички», «Розквітають нагідки»)

2.2. Практичні методи ознайомлення з природою

Праця в природі. Освітньо-виховне значення, її своєрідність. Педагогічні та гігієнічні вимоги до праці дітей у природі. Види праці, їх зміст у різних вікових групах. Форми організації праці дітей у природі та прийоми керівництва. Особливості занять з праці. Організація повсякденної праці в природі.

Експериментально-дослідницька діяльність дітей в ознайомленні з природою. Поняття досліду, експерименту, експериментально-дослідницької діяльності, їх структура. Зміст, методика проведення.

Ключові поняття: трудові доручення, чергування, колективна праця, трудові заняття, педагогічні, гігієнічні вимоги до праці дітей в природі, експеримент, дослід, експериментально-дослідницька діяльність.

- педагогічні та гігієнічні вимоги до праці дітей у природі;
- види праці, їх зміст у різних вікових групах;
- методику проведення занять з праці дітей в природі в різних вікових групах;
- зміст, методику проведення експериментально-дослідницька діяльність дітей в ознайомленні з природою.
- доцільно добирати, планувати та використовувати практичні методи ознайомлення дітей з природою.

Практичне заняття:

1. Складання та аналіз конспектів занять з праці в природі.
2. Аналіз конспектів з експериментально-дослідницької роботи з ознайомлення з об'єктами неживої природи.

Завдання для самостійної роботи.

1. Розробити варіанти експериментально-дослідницької роботи з дітьми в середньому та старшому дошкільному віці.

2.3. Дидактичні ігри природничого змісту

Значення ігор в ознайомленні дітей з природою. Дидактична гра: типи, види, класифікація, структура гри. Місце ігор в роботі з дітьми різного віку, їх організація і

проведення.

Ключові поняття: дидактична гра, види дидактичних ігор, структура природознавчої дидактичної гри, ігрові завдання, задум, правила гри, результат гри.

- типи, види, класифікацію, структуру дидактичної гри природничого змісту.
- доцільно добирати, планувати та проводити різні види дидактичних ігор з ознайомлення дітей з природою на заняттях та у повсякденному житті.

2.4.Словесні методи ознайомлення дітей з природою

Зв'язок словесних методів з методами безпосереднього ознайомлення з природою.

Розповіді вихователя і дітей. Значення, види, вимоги, тематика розповідей.

Використання словесних логічних завдань.

Використання дитячої природознавчої літератури. Їх особливості, мета використання. Реалістичні і фантастичні твори. Використання поезії, народної творчості.

Бесіди, види бесід, тематика та методика проведення. Вимоги до запитань.

Ключові поняття: розповідь, логічні словесні завдання, бесіда.

- особливості використання словесних методів, їх зв'язок з безпосередніми методами ознайомлення з природою.
- доцільно добирати, планувати та використовувати словесні методи ознайомлення дітей з природою.

Завдання для самостійної роботи

1. Дібрати дидактичні ігри природничого змісту для картотеки «Дитина в природному довкіллі» для дітей різних вікових груп.
2. Дібрати зразки художніх творів для використання при спостереженні за погодними явищами в ранкові години (вікова група – на вибір здобувача освіти)

2.5. Форми ознайомлення дітей з природою. Екскурсії в природу, щоденні прогулянки

Форми організації дітей (фронтальна, групова, індивідуальна) при ознайомленні дітей з природою: заняття і повсякденна діяльність.

Екскурсії в природу, щоденні прогулянки. Їх освітньо-виховне значення. Види екскурсій. Структура процесу екскурсій. Організація і методика проведення екскурсій: підготовка вихователя, прийоми активізації розумової діяльності під час спостережень, організація пошуково-дослідницької роботи, ігрові моменти. Завершення екскурсій.

Відмінність прогулянок від екскурсій. Проведення прогулянок. Специфіка проведення цільових прогулянок.

Збір природного матеріалу, подальша робота з ним. Обладнання для збору та розміщення зібраного матеріалу. Закріплення знань в наступних спостереженнях та інших видах діяльності.

Ключові поняття: екскурсія, цільова прогулянка, структура екскурсій, прийоми обстеження.

- форми роботи з ознайомлення дітей з природою, їх своєрідність і методику проведення.
- складати план щоденної прогулянки;
- планувати та проводити цільові прогулянки;
- планувати та проводити різні види екскурсій в природу.

Практичне заняття:

1. Складання та аналіз конспектів екскурсій в природу (вікова група – на вибір здобувача освіти)

Завдання для самостійної роботи

1. Розробити тематику природничих, сільськогосподарських екскурсій та цільових прогулянок.
2. Скласти план щоденної прогулянки (пора року - на вибір здобувача освіти)

2.6. Заняття як форма ознайомлення дітей з природою

Типи та види занять з ознайомлення дітей з природою. Підготовка вихователя до заняття: визначення програмового змісту, вибір методів, розміщення дітей, підбір наочних посібників, продумування ходу заняття. Педагогічна оцінка знань, вмінь, навичок дітей.

Диференціація оцінки.

Ключові поняття: типи та види занять, добір методів, педагогічна оцінка.

- типи та види занять;
- вимоги до проведення занять.
- складати конспекти занять з дотриманням вимог;
- добирати наочність, методи та прийоми ознайомлення дітей з природою враховуючи вікові, програмові, сезонні, краєзнавчі особливості;
- оцінювати пізнавальне та інтелектуальне навантаження змісту заняття.

Завдання для самостійної роботи

1. Скласти опорну схему підготовки вихователя до проведення різних типів занять з ознайомлення дошкільників з природою.

Тема 3. Засоби фіксації знань дітей про природу

Ведення щоденників спостережень, календарів природи і погоди в різних вікових групах. Складання гербаріїв, колекцій, букетів. Використання зображувальної діяльності. Свята та розваги природознавчого змісту.

Ключові поняття: календарі погоди і природи; гербарії; свята і розваги природничого змісту.

- засоби фіксації знань дітей про природу, їх різноманітність;
- особливості використання засобів фіксації в різних вікових групах.
- оформлювати ескізи календарів природи та погоди для різних вікових груп;
- складати конспекти та сценарії вечорів розваг та свят природничого змісту;
- оформлювати гербарії.

Завдання для самостійної роботи

1. Оформити ескіз календаря природи чи погоди (вікова група – на вибір здобувача освіти).
2. Скласти конспект розваги чи сценарій свята природознавчого змісту (вікова група та тема – на вибір здобувача освіти).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Тема 4. Методика ознайомлення дітей з свійськими тваринами

Групи раннього віку. Первинне ознайомлення з тваринами: розглядання іграшок, картинок, ігри; показ тварин в повсякденному житті. Показ прийомів догляду за тваринами.

Молодший та середній дошкільний вік. Зміст програми. Спостереження за кошеням, цуценям, курчатами на заняттях та в повсякденному житті (кінь, корова, коза). Розглядання картин серії «Свійські тварини». Дидактичні ігри з іграшками та картинками на пізнання та розрізнення свійських тварин та їх дитинчат. Використання художніх творів. Виконання дітьми нескладних доручень по догляду за тваринами в куточку природи.

Старший дошкільний вік. Зміст програми. Довготривалі спостереження за свійськими тваринами на заняттях, щоденних та цільових прогулянках. Догляд і спостереження за тваринами під час чергування. Екскурсії до пташника, крільчатника, на пасовище. Формування поняття «Свійські тварини».

Уточнення та збагачення знань дітей про свійських тварин в дидактичних іграх, за картинками, в бесідах; показ діафільмів, читання оповідань, віршів, загадок.

Ключові поняття: свійські тварини.

- характерні ознаки свійських тварин (зовнішній вигляд, звички, де живуть, чим живляться, значення в природі та житті людини);
- особливості ознайомлення зі свійськими тваринами дітей дошкільного віку.
- складати описові розповіді про свійських тварин;
- добирати пізнавальний матеріал про свійських тварин доступний для сприймання дітьми дошкільного віку;
- планувати та проводити різні форми роботи з ознайомлення зі свійськими тваринами дітей різних вікових груп.

Завдання для самостійної роботи

1. Дібрати дидактичні ігри на розрізнення, класифікацію та узагальнення знань про

свійських тварин.

2. Підібрати приклади художніх творів, загадок прислів'їв про життя свійських тварин.

Практичне заняття

Складання конспектів занять з ознайомлення з свійськими тваринами.

Тема 5. Методика ознайомлення дітей з дикими тваринами

Групи раннього віку. Первинне ознайомлення з тваринами: розглядання іграшок, картинок, ігри; показ тварин в повсякденному житті.

Молодший та середній дошкільний вік. Зміст програми. Розглядання картин з зображенням диких тварин. Розповіді вихователя про життя диких тварин в різні пори року (білка, заєць, ведмідь). Дидактичні ігри з іграшками, картинками на розрізнення тварин. Читання оповідань, віршів.

Старший дошкільний вік. Зміст програми. Довготривалі спостереження за дрібними звірками куточка природи. Екскурсія до зоопарку, звіринцю, краєзнавчого музею. Формування поняття «дикі тварини», «хижі», «травоїдні»; засвоєння дітьми знань про умови життя, пристосування до середовища, існування під час використання серії картин «Дикі тварини», дидактичних ігор, використання технічних засобів навчання. Використання реалістичних оповідань, загадок, народних прикмет, прислів'їв.

Ключові поняття: дикі тварини, хижі та травоїдні тварини.

- характерні ознаки диких тварин (зовнішній вигляд, звички, де живуть, чим живляться, значення в природі та житті людини);
- особливості ознайомлення з дикими тваринами дітей дошкільного віку.
- складати описові розповіді про диких тварин;
- добирати пізнавальний матеріал про диких тварин доступний для сприймання дітьми дошкільного віку;
- планувати та проводити різні форми роботи з ознайомлення з дикими тваринами дітей різних вікових груп.

Завдання для самостійної роботи

1. Дібрати дидактичні ігри на розрізнення, класифікацію та узагальнення знань про диких тварин.
2. Дібрати приклади художніх творів, загадок прислів'їв про життя диких тварин.

Практичне заняття

Складання конспектів занять з ознайомлення з дикими тваринами.

Тема 6. Ділянка закладу дошкільної освіти (квітник, город, сад)

Організація і значення земельної ділянки. Озеленення ділянки.

Квітник: планування, добір і розміщення рослин. Вирощування рослин з насіння і розсади. Особливості розмноження багаторічних рослин. Догляд. Збирання насіння.

Город: вибір місця і розбивка грядок, добір овочевих рослин, умови вирощування. Городня сівозміна. Підготовка ґрунту. Строки та способи посіву. Вирощування розсади та висадка в ґрунт.

Сад: вибір і підготовка ділянки, добір і розміщення плодово-ягідних рослин, висаджування, догляд і захист рослин.

Ключові поняття: земельна ділянка, сад, квітник, город.

- особливості організації земельної ділянки, вимоги до добору об'єктів; умови вирощування рослин;
- роль рослин в природі та житті людини;
- складати біологічні характеристики рослин, доглядати за рослинами.

Тема 7. Куточок живої природи. Рослини куточка живої природи

Значення куточка живої природи, його організація. Добір об'єктів. Розміщення об'єктів у куточку природи. Сезонні зміни в куточку природи. Біологічна характеристика та походження кімнатних рослин. Вимоги до рослин куточка живої природи. Особливості догляду. Заготівля землесуміші для рослин. Пересаджування та догляд за кімнатними

рослинами. Вирощування в кімнаті овочевих культур. Розмноження рослин вегетативними органами та насінням. Захист рослин від шкідників.

Ключові поняття: кімнатні рослини, способи розмноження кімнатних рослин, шкідники кімнатних рослин

- особливості будови та життєдіяльності кімнатних рослин, вимоги до добору об'єктів куточка живої природи, умови вирощування рослин;
- роль кімнатних рослин у житті людини;
- вплив чинників середовища і догляду на ріст та розвиток кімнатних рослин;
- особливості захисту рослин від шкідників.
- складати біологічну характеристику рослин;
- пересаджувати та доглядати за кімнатними рослинами.

Тема 8. Тварини куточка живої природи

Загальні відомості про тварин куточка природи. Добір об'єктів до куточка живої природи, значення, розміщення та утримання тварин. Постійні та сезонні мешканці. Відомості про тварин (зовнішній вигляд, особливості поведінки, пристосування до умов середовища, розмноження, сезонне життя).

Безхребетні тварини: молюски, жуки та їх личинки. Біологічна характеристика. Особливості утримання та догляду.

Риби. Добір об'єктів. Акваріум. Облаштування акваріума. Догляд за мешканцями акваріума. Хвороби риб і їх лікування.

Земноводні і плазуни. Добір об'єктів. Облаштування тераріїв. Особливості догляду за тваринами тераріюму.

Птахи. Добір об'єктів. Умови утримування птахів. Клітки і вольєри. Догляд за птахами куточка живої природи. Хвороби птахів і їх лікування.

Ссавці. Добір об'єктів. Умови утримування ссавців.

Ключові поняття: постійні та сезонні мешканці куточку живої природи

- особливості добору, розміщення, утримання та догляду тварин в куточку живої природи;
- вплив людини на тваринний світ;
- роль тварин в природі і житті людини;
- можливі хвороби мешканців куточку живої природи;
- спостерігати за змінами в житті тварин куточка живої природи протягом року;
- облаштовувати акваріум, тераріум, вольєр, клітку.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3

Тема 9. Методика ознайомлення з природою в різні пори року

9.1. Методика ознайомлення дітей з осінніми явищами в молодшому і середньому дошкільному віці

Зміст програм. Спостереження за об'єктами та явищами неживої природи. Встановлення найпростіших зв'язків між явищами осінньої природи та діяльністю людей. Спостереження за деревами (розцвічування та опадання листя). Прийоми обстеження осіннього листя. Ігрові вправи, дидактичні ігри на розрізнення дерев, кущів.

Огляд клумб, грядок. Розрізнення осінніх квітів, овочевих культур. Дидактичні ігри з природним матеріалом, картинками, муляжами.

Спостереження за птахами на ділянці та під час прогулянок в парк, сквер.

Розглядання дидактичних картин, ілюстрацій, розповіді, бесіди про осінні явища природи, життя та працю людей, читання віршів, оповідань.

- ігрові вправи, дидактичні ігри на розрізнення дерев, кущів;
- особливості планування та проведення спостережень, занять з дітьми молодшого та середнього дошкільного віку в осінній період.
- вести календарі природи в молодшому та середньому дошкільному віці в осінній період;
- добирати дидактичні ігри, вправи на розрізнення дерев і кущів для дітей молодшого

- та середнього дошкільного віку;
- добирати ілюстративний матеріал, художні твори про різні періоди осені та характерні осінні явища для ознайомлення дітей молодшого та середнього дошкільного віку.

Завдання для самостійної роботи

1. Виготовлення дидактичного посібника «Яка сьогодні погода?» для молодшого або середнього дошкільного віку (вікова група – на вибір студента).

9.2. Методика ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з осінніми явищами в природі

Зміст програми. Поглиблення та систематизація знань дітей про осінні явища в природі. Встановлення причинно-наслідкових зв'язків між явищами природи і діяльністю людей.

Систематичні спостереження за осінніми явищами в неживій природі. Формування вміння характеризувати стан погоди певного періоду осені, мотивувати свої судження, пояснювати народні прикмети, прислів'я, загадки.

Спостереження на ділянці за змінами в розвитку рослин, красою золотої осені. Експерсії в природу в різні періоди осені, до місць сільськогосподарських робіт (сад, город, поле). Пояснення причини розцвічування та опадання листя. Дидактичні ігри на розрізнення рослин, класифікацію та узагальнення.

Ознайомлення з причинами, послідовністю змін в житті тварин восени (комахи, земноводних, плазунів, птахів, диких тварин).

Формування поняття «осінь».

Збір вражаю на городі. Збір та сортування насіння. Засушування рослин, складання гербаріїв, колекцій. Осінні посіви, посадки, підготовка городу та квітника до зими. Пересадка кімнатних рослин, з квітника, луків; заготівля ґрунту для кімнатних рослин. Використання опосередкованих методів ознайомлення дітей з осінньою природою: розглядання дидактичних та художніх картин, читання художньої літератури, дидактичні ігри, бесіди. Перегляд діафільмів, кінофільмів.

Ведення дітьми осіннього календаря природи.

Проведення підсумкових контрольних занять.

- ігрові вправи, дидактичні ігри на розрізнення дерев, кущів, формування поняття «осінь»;
- особливості планування та проведення спостережень, занять з дітьми старшого дошкільного віку в осінній період;
- структуру проведення підсумкового контрольного заняття з теми «Осінь».
- вести календарі природи в старшому дошкільному віці;
- добирати дидактичні ігри, вправи на розрізнення дерев і кущів для дітей старшого дошкільного віку;
- добирати ілюстративний матеріал, художні твори про різні періоди осені та характерні осінні явища для ознайомлення дітей старшого дошкільного віку.

Завдання для самостійної роботи

1. Дібрати дидактичні ігри, вправи на розрізнення дерев і кущів восени.
2. Оформлення дидактичної гри з листям, плодами, насінням дерев і кущів.
3. Дібрати матеріал про природні символи України.

Практичні заняття

Складання конспекту підсумкового заняття з теми «Осінь».

9.3. Методика ознайомлення дітей молодшого і середнього дошкільного віку з зимовими явищами в природі

Зміст програми. Спостереження за снігопадом. Ознайомлення з властивостями снігу, льоду під час прогулянок. Спостереження за погодою. Встановлення зв'язків між явищами неживої природи та діяльністю людей, видами ігор взимку. Ігри з снігом, льодом. Проведення експериментів з снігом, льодом. Формування поняття «зима».

Стан тваринного та рослинного світу. Розглядання дерев, розрізнення за корою, хвоєю.

Спостереження за птахами на ділянці (горобці, ворони, граки, синиці); розпізнавати зимуючих птахів за величиною, забарвленням, голосами, підгодовування птахів.

Наслідкування рухам, поведкам, голосам птахів в рухливих іграх. Спостереження за птахами в клітці.

Вирощування в куточку природи зеленого корму для птахів, цибулі на зелень, посів насіння. Ознайомлення з кімнатними рослинами, догляд за ними. Досліди з гілочками дерев.

Розглядання картин, бесіди, розповіді вихователя, читання художніх творів, заучування віршів, загадок. Малювання, ліплення на теми зими.

- характерні особливості зимового періоду;
- особливості планування та проведення спостережень, занять з дітьми молодшого та середнього дошкільного віку в зимовий період;
- структуру проведення експериментально-дослідницької діяльності з снігом, льодом.
- вести календарі природи в молодшому та середньому дошкільному віці в зимовий період;
- добирати дидактичні ігри, вправи для дітей молодшого та середнього дошкільного віку для розширення та збагачення знань про зимовий період;
- добирати ілюстративний матеріал, художні твори про різні періоди зими та характерні зимові явища для ознайомлення дітей молодшого та середнього дошкільного віку.
- проводити експериментально-дослідницьку діяльність з снігом, льодом.

Завдання для самостійної роботи

1. Дібрати оповідання, вірші, загадки про зиму.
2. Скласти описову розповідь про зимові явища (3-4 на вибір студента)

Практичне заняття

Складання циклу системи спостережень за снігом та льодом.

9.4. Методика ознайомлення старших дошкільників з зимовими явищами в природі

Зміст програми. Поглиблення та систематизація знань дітей про зимові явища в природі. Встановлення причинно-наслідкових зв'язків в неживій природі, рослинному і тваринному світі. Систематичні спостереження за об'єктами та явищами неживої природи. Формування вміння характеризувати періоди зими, причини зимових явищ (утворення снігу, інею, паморозі, ожеледі, насту). Проведення експериментів.

Експерсії в парк, сквер, на водойму. Розрізнення листяних дерев за корою, гілкам, кроні, плодам насінням, брунькам. Досліди з оживленням гілок дерев в різні періоди зими.

Систематичні спостереження за зимуючими птахами біля годівниці, на екскурсіях. Порівняння за зовнішнім виглядом, голосами, поведками в різну погоду, чим живляться.

Праця дітей на ділянці. Участь у спорудженні будівель з снігу, льоду.

Спостереження та догляд в куточку природи за кімнатними рослинами, тваринами; вирощування рослин (цибуля, овес; розсади); пророщування коренеплодів; вигонка тюльпанів, нарцисів.

Опосередковані методи ознайомлення з зимовими явищами: розповідання за картинками про зиму, бесіди, читання художньої літератури, використання логічних завдань, зображувальної діяльності. Ведення дітьми зимового календаря природи. Проведення підсумкових занять.

- причини утворення зимових явищ;
- особливості планування та проведення спостережень, занять з дітьми старшого дошкільного віку в зимовий період
- вести календарі природи та погоди в старшому дошкільному віці в зимовий період;
- добирати дидактичні ігри, вправи для дітей старшого дошкільного віку для систематизації та закріплення знань про зимовий період;
- добирати ілюстративний матеріал, художні твори про різні періоди зими та характерні зимові явища для ознайомлення дітей старшого дошкільного віку;

- проводити експериментально-дослідницьку діяльність з метою пояснення зимовий явищ (іній, наст, паморозь);
- організувати роботу по висаджуванню городу на підвіконні;
- керуватися опосередкованими методами ознайомлення з зимовими явищами.

Орієнтовні завдання для самостійної роботи

1. Розробити систему спостережень за зимуючими птахами.
2. Скласти зразок оформлення городу на підвіконні.
3. Скласти календар спостереження за птахами.

Практичне заняття

Розробка системи експериментально-дослідницької роботи з ознайомлення з об'єктами неживої природи (вікова група – на вибір студента)

9.5. Методика ознайомлення дітей молодшого і середнього дошкільного віку з весняними явищами в природі

Зміст програми. Поповнення уявлень дітей про весну. Спостереження за об'єктами та явищами неживої природи навесні. Встановлення елементарних зв'язків між станом погоди, працею людей, іграми та заняттями дітей.

Спостереження за бубнявінням бруньок, листя на деревах, кущах, цвітінням весняних квітів. Виховання вміння бачити красу весняної природи, бережного ставлення до зелених насаджень.

Розрізнення комах (комар, метелик, жук). Порівняння за зовнішнім виглядом, способом пересування: літають, повзають. Спостереження жаби (стрибає, плаває, квакає, ловить комах). Спостереження за поведінкою птахів (прилітають шпаки, ластівки, несуть пух, соломинки до гнізда). Посів у ґрунт крупного насіння (бобових, буряка, редису, пахучого горошку ін.), посадка цибулин, регулярний полив.

Ігри з вертушками, піском, водою. Ознайомлення з властивостями води, піску (досліди). Дидактичні ігри з весняними рослинами, картинками. Бесіди за картинами, розповіді, читання художніх творів, зачування віршів, загадок, закличок, веснянок.

Ключові поняття: милування природою; зелені насадження; бубнявіння бруньок.

- причини утворення весняних явищ;
- дидактичні ігри та вправи на розширення та збагачення знань про ознаки весни та весняні явища у дітей молодшого та середнього дошкільного віку;
- особливості планування та проведення спостережень, занять з дітьми молодшого та середнього дошкільного віку навесні.
- добирати дидактичні ігри, вправи для дітей молодшого та середнього дошкільного віку для розширення та збагачення знань про весняний період;
- добирати ілюстративний матеріал, художні твори про різні періоди весни та характерні весняні явища для ознайомлення дітей молодшого та середнього дошкільного віку;
- проводити різні форми роботи з ознайомлення з природою дітей молодшого та середнього дошкільного віку.

Завдання для самостійної роботи

1. Підготувати план заняття з посіву насіння на городі чи квітнику (вікова група – на вибір студента).

Практичне заняття

Складання і аналіз планів спостережень за змінами в рослинному світі навесні.

9.6. Методика ознайомлення старших дошкільників з весняними явищами в природі

Зміст програми. Поглиблення та систематизація знань дітей про весняні явища природи, їх причини, послідовність та взаємозв'язки, залежності. Формування поняття «весна».

Повсякденні спостереження за змінами неживої природи. Використання нескладних знарядь (термометр, флюгер). Фіксація спостережень. Ігри, пов'язані з використанням вітру, води.

Спостереження на прогулянках, екскурсія в парк в різні періоди весни за поступовим ростом і розвитком рослин, за послідовним цвітінням трав'янистих рослин. Виховання бережного ставлення до рослин. Екологічний похід до Дня Землі. Спостереження за пробудженням і розвитком комах (сонечко, мурашки, бджоли); земноводних (жаба, ропуха), їх образом життя. Розглядання дощового черв'яка. Значення тварин в природі.

Спостереження за послідовністю прильоту птахів. Гніздування зимуючих та перелітних птахів, вигодовування пташенят та перші польоти. Участь дітей у розвішуванні шпаківень та охороні птахів. Участь дітей в озелененні своєї ділянки, у влаштуванні городу, квітника. Посів насіння, висадка розсади. Участь в розмноженні та пересадці кімнатних рослин.

Використання опосередкованих методів ознайомлення з весняними явищами (розповіді, бесіди, читання художніх творів, заучування веснянок, закличок). Дидактичні ігри на розпізнавання весняних рослин, їх елементарне групування, класифікацію. Проведення контрольних занять.

Ключові поняття: опосередковані методи щодо ознайомлення з весняними явищами, гніздування птахів, живцювання кімнатних рослин.

- методику пересаджування, та розмноження кімнатних шляхом живцювання;
- причини утворення весняних явищ (відлига, повінь, льодохід);
- особливості планування та проведення спостережень, занять з дітьми старшого дошкільного віку навесні.
- добирати дидактичні ігри, вправи для дітей старшого дошкільного віку для систематизації та закріплення знань про весняний період;
- добирати ілюстративний матеріал, художні твори про різні періоди весни та характерні весняні явища для ознайомлення дітей старшого дошкільного віку;
- керуватися опосередкованими методами ознайомлення з весняними явищами.

Завдання для самостійної роботи.

1. Розробити план проведення екологічного походу до Дня Землі.
2. Дібрати ілюстративний матеріал, художні твори про весняні явища природи.

Практичне заняття

Складання конспекту заняття з ознайомлення старших дошкільників з живцюванням кімнатних рослин.

9.7. Методика ознайомлення дітей молодшого дошкільного віку з літніми явищами в природі

Зміст програми. Накопичення дітьми уявлень про літні явища в природі на основі чуттєвого сприймання (сяє сонце, жарко, багато зелені, квітів). Встановлення зв'язків між літньою погодою, одягом дітей, їх іграми, заняттями. Формування елементарного поняття «літо».

Порівняння квітів за забарвленням, величиною на прогулянках в парк, степ.

Спостереження за комахами, жабою, способами їх пересування, звуками які видають.

Спостереження за птахами. Дидактичні ігри на пізнавання квітів, овочів, фруктів.

Розглядання картин, розповідання, читання оповідань, розучування віршів, пісень про літо.

- особливості планування та проведення спостережень, занять з дітьми молодшого дошкільного віку в літній період.
- добирати дидактичні ігри, ілюстративний матеріал, художні твори про характерні літні явища для ознайомлення дітей молодшого дошкільного віку.

Завдання для самостійної роботи

1. Дібрати дидактичні ігри з природним матеріалом з картинками на розпізнавання квітів, фруктів, овочів.

Практичне заняття

Складання і аналіз конспектів занять з ознайомлення дітей з комахами, земноводними.

9.8. Методика ознайомлення дітей середнього дошкільного віку з літніми

явищами в природі

Зміст програми. Поповнення уявлень дітей про літні явища в природі. Збагачення поняття «літо». Спостереження за об'єктами та явищами неживої природи влітку.

Розширення знань про властивості повітря, води, піску під час ігор та дослідів.

Спостереження за рослинним світом (деревами, квітами квітника, овочевими культурами, дикорослими рослинами).

Дидактичні ігри на розрізнення рослин, групування їх за належністю (дерева, квіти, овочі, фрукти, ягоди).

Спостереження за комахами (метелики, жуки, мурашки, коники). Порівняння за зовнішнім виглядом, рухам, звукам, що видають.

Порівняння жаби та ящірки. Спостереження за птахами, пташенятами. Розглядання ілюстрацій, бесіди про літо за картинками та спостереженнями. Читання художньої літератури. Розучування віршів, пісень, загадок.:

- особливості планування та проведення спостережень, занять з дітьми середнього дошкільного віку в літній період.
- добирати дидактичні ігри на збагачення та розширення знань про живу та неживу природу влітку;
- скласти цикл спостережень влітку за живими об'єктами;
- проводити експериментально-дослідницьку роботу влітку;

Завдання до самостійної роботи

1. Дібрати дидактичні ігри для ознайомлення дітей середнього дошкільного віку з живою та неживою природою.
2. Дібрати вірші, пісні, загадки для ознайомлення дітей з літніми явищами природи.

Практичне заняття

Складання циклу спостережень за рослинним світом влітку.

9.9. Методика ознайомлення старших дошкільників з літніми явищами в природі

Зміст програми. Збагачення, уточнення, систематизація знань дітей про літні явища в природі, про працю людини з вирощування рослин, догляду за тваринами. Ознайомлення з неживою природою влітку. Формування вміння характеризувати стан погоди влітку, пояснювати причини явищ (веселка, гроза, злива, хмарність). Проведення експериментально-дослідницької роботи щодо ознайомлення з властивостями об'єктів (повітря, ґрунт, вода).

Спостереження на прогулянках та екскурсіях в різні періоди літа за квітучими рослинами, дозріванням плодів, насіння. Поглиблення, систематизація знань про декоративні, дикорослі, лікарські, отруйні рослини. Уточнення понять «парк», «ліс», «поле», «степ», про взаємозалежність рослин і тварин, пов'язаних не з одним спільними умовами життя. Знайомити з заходами щодо охорони природи (влаштування заповідників, заказників), з правилами поведінки людини в природі. Ознайомлення з природними символами України. Спостереження за працею людей на городі, в полі в різні періоди літа. Поповнення та систематизація знань дітей про комах, земноводних, плазунів, птахів; про середовище існування, розмноження та розвиток; пристосування до умов середовища, охорону тварин. Уточнення понять «річка», «струмок», «ставок», «озеро», «море», «водосховище». Спостереження за використанням сили падаючої води (гребля, електростанція). Систематична праця дітей на ділянці з вирощування овочів, квітів. Встановлення залежності росту та розвитку рослин від догляду за ними.

Опосередковані методи ознайомлення з природою влітку (дидактичні ігри з картинками, словесні ігри, розповіді, узагальнюючі бесіди). «Зелені свята», свято «Літо». Систематизація понять дітей про пори року, їх послідовність та характерні явища.

Ключові поняття: природні символи України; заходи охорони природи, декоративні, дикорослі, лікарські, отруйні рослини; види водойм.

- причини утворення літніх явищ (роса, веселка, туман);
- особливості планування та проведення спостережень, занять з дітьми старшого дошкільного віку влітку.
- добирати дидактичні ігри, вправи для дітей старшого дошкільного віку для систематизації та закріплення знань про літні явища та об'єкти;

- добирати ілюстративний матеріал, художні твори про різні періоди літа та характерні літні явища для ознайомлення дітей старшого дошкільного віку;
- керуватися опосередкованими методами ознайомлення з літніми явищами.

Завдання для самостійної роботи

1. Дібрати дидактичних ігор з листям, насінням, квітами та овочевими культурами.

Практичне заняття

Складання плану роботи з ознайомлення з рослинним світом; формування понять «декоративні», «дикорослі», «лікарські», «отруйні» рослини.

Тема 10. Система екологічного виховання дошкільників

Поняття про екологію, екологічну освіту, екологічне виховання.

Мета і завдання екологічного виховання дітей дошкільного віку. Створення зони природи в дошкільному закладі. Технологія екологічного виховання. Методика роботи на екологічній стежині. Родинна екологічна стежина. Ознайомлення з правилами поведінки в природі. Панорама добрих справ.

Ключові поняття: екологія, екологічне виховання, предметно-розвивальне екологічне середовище, екологічна стежина, технології екологічного виховання.

- мету і завдання екологічного виховання дітей дошкільного віку;
- вимоги до предметно-розвивального екологічного середовища;
- методика складання екологічних стежин, проєктів, квестів;
- особливості технологій екологічного виховання.
- складати маршрут, планувати та організовувати роботу на екологічній стежині;
- розробляти екологічні проєкти та квести;
- планувати та проводити форми роботи, спрямовані на екологічне виховання дітей дошкільного віку.

Орієнтовні завдання до самостійної роботи

1. Складання екологічних казок, ситуацій.
2. Виготовлення знаків для ознайомлення дошкільників з правилами поведінки у природі.

Практичні заняття

Складання та аналіз екологічних квестів.

Семінар «Співпраця ЗДО та родини з питання екологічного виховання дітей дошкільного віку»

Тема 11 . Природа Космосу

Завдання та зміст ознайомлення дошкільників з природою Космосу.

Систематичні спостереження за небом, зірками, планетами. Ознайомлення з планетою Земля, моделлю Землі – глобусом, картою Землі, неба.

Ознайомлення з людьми, які вивчають Космос, супутниками, космічними кораблями, міжпланетними станціями.

Розширення знань, що у Космосі безліч зірок, дев'ять планет. Сонце – зоря. Місяць – супутник Землі, обертається навколо неї.

Використання опосередкованих методів: читання художніх творів, розглядання ілюстрацій, перегляд діапозитивів, відеофільмів, розповіді вихователя, дидактичні ігри, бесіди.

Відображення уявлень дітей про Космос у розповідях, образотворчій діяльності. Ведення щоденника спостережень.

Ключові поняття: планета Земля, Зірка Сонце, космонавти, безпосереднє сприймання, опосередковане ознайомлення з природою Космосу.

- завдання і зміст щодо ознайомлення дошкільників з природою Космосу;
- методика складання проєктів з ознайомлення дошкільників з Космосом;
- особливості використання безпосередніх та опосередкованих методів в ознайомленні дітей з природою Космосу.

добирати дидактичні ігри, ілюстративний матеріал, художні твори для ознайомлення дітей дошкільного віку з природою Космосу;

- доцільно поєднувати безпосередні та опосередковані методи ознайомлення дошкільників з природою Космосу.

Завдання для самостійної роботи

1. Дібрати художнє слово, дидактичні ігри, ілюстративний матеріал для ознайомлення дітей дошкільного віку з природою Космосу.

Практичне заняття

Презентація методичних посібників, статей з фахових видань до теми «Природа Космосу».

Шкала оцінювання: національна та ECTS, критерії оцінювання «Основи природознавства з методикою ознайомлення з природою»

<i>100 – бальна шкала</i>	<i>ECTS</i>	<i>4-бальна шкала</i>	<i>Критерії оцінювання</i>
0-34 (незадовільно – з обов’язковим повторним курсом)	<i>FX</i>	<i>незадовільно</i>	ставиться, якщо: здобувач освіти не має чітких уявлень з основних питань теорії методики ознайомлення з природою; не орієнтується у сучасних підходах до виховання і навчання дітей; не оперує термінологією; не може пов’язати теоретичний матеріал з практикою.
35-49, 50-59 (незадовільно – з можливістю повторногоскладання)	<i>F</i>		
60-64	<i>E</i>	<i>задовільно</i>	ставиться, якщо: знання здобувача освіти з методики мають поверховий характер, базуються на основі механічного запам’ятовування; студент не може підтвердити сутність поняття прикладами з власного педагогічного досвіду або педагогічного досвіду педагогів базових навчальних закладів, досвіду, висвітленого в методичній літературі та інших фахових джерелах.
65-69			
70-74	<i>D</i>		
75-79	<i>C</i>	<i>добре</i>	ставиться, якщо здобувач освіти: грамотно розкриває основні питання методики, оперує науковою термінологією; уміє логічно, послідовно довести свою точку зору, спираючись на сучасні досягнення в галузі дошкільної освіти.
80-84			
85-89	<i>B</i>		
90-93	<i>A</i>	<i>відмінно</i>	ставиться, якщо здобувач освіти: має стійкі знання з тем, вільно володіє ними; уміє логічно, послідовно, обґрунтовано розкривати сутність певного питання, оперуючи науковою термінологією, спираючись на власний досвід і перспективну педагогічну практику; володіє змістом програми навчання та виховання дітей дошкільного віку.
94-97			
98-100			

Структура навчальної дисципліни

№ з/п	Назва розділу, модуля, теми програми	Обсяг годин					
		Всього за навч. планом	Аудиторні	Лекції	Семінари	Практичні	Самостійна
Змістовий модуль 1							
1	Теоретичні основи методики ознайомлення дітей з природою.	4	2	2	-	-	2
2	Методи і форми ознайомлення дітей з природою.						
2.1	Наочні методи ознайомлення з природою.	4	2	1	-	1	2
2.2	Практичні методи ознайомлення з природою.	4	2	1	-	1	2
2.3	Дидактичні ігри природничого змісту	4	2	1	-	1	2
2.4	Словесні методи ознайомлення з природою	4	2	1	-	1	2
2.5	Форми ознайомлення з природою	6	4	2	-	2	2
2.6.	Заняття як форма ознайомлення дітей з природою	6	4	2	-	2	2
3	Засоби фіксації знань дітей про природу	6	4	2		2	2
Змістовий модуль 2							
4	Методика ознайомлення дітей з свійськими тваринами	4	2	1	-	1	2
5	Методика ознайомлення дітей з дикими тваринами	4	2	1	-	1	2
6	Ділянка закладу дошкільної освіти(квітник, город, сад).	10	1	1	-	-	9
7	Куточок живої природи. Рослини куточка живої природи.	7	4	1	-	2	3
8	Тварини куточка живої природи	4	1	1	-	-	3
Змістовий модуль 3							
9	Методика ознайомлення з природою в різні пори року						
9.1	Методика ознайомлення дітей з осінніми явищами в молодшому середньому дошкільному віці	4	1	1	-	-	3
9.2	Методика ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з осінніми явищами в природі	6	2	1	-	1	4
9.3	Методика ознайомлення дітей молодшого та середнього дошкільного віку з зимовими явищами в природі	4	2	1	-	1	2
9.4	Методика ознайомлення старших дошкільників з зимовими явищами в природі	6	2	1	-	1	4
9.5	Методика ознайомлення дітей молодшого і середнього дошкільного віку з весняними явищами в природі	4	2	1	-	1	2

9.6.	Методика ознайомлення старших дошкільників з весняними явищами в природі	4	2	1	-	1	2
9.7	Методика ознайомлення дітей молодшого дошкільного віку з літніми явищами в природі	4	2	1	-	1	2
9.8	Методика ознайомлення дітей середнього дошкільного віку з літніми явищами в природі	4	2	1	-	1	2
9.9	Методика ознайомлення старших дошкільників з літніми явищами в природі	4	2	1	-	1	2
10.	Система екологічного виховання	8	6	2	2	2	2
11.	Методика ознайомлення дошкільників з природою Космосу.	8	2	-	-	2	6
	Разом	120	56	28	2	26	64

Теми семінарських, практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Практичне заняття 1. Наочні методи ознайомлення з природою. Форми ознайомлення з природою	1
2	Практичне заняття 2. Практичні методи ознайомлення з природою.	1
3	Практичне заняття 3. Дидактичні ігри природничого змісту	1
4	Практичне заняття 4. Словесні методи ознайомлення з природою	1
5	Практичне заняття 5. Форми ознайомлення з природою	2
6	Практичне заняття 6. Заняття як форма ознайомлення дітей з природою	2
7	Практичне заняття 7. Засоби фіксації знань дітей про природу	2
8	Практичне заняття 8. Методика ознайомлення дітей з свійськими тваринами	1
9	Практичне заняття.9. Методика ознайомлення дітей з дикими тваринами	1
10	Практичне заняття.10. Куточок живої природи. Рослини куточка живої природи.	2
11	Практичне заняття 11 Методика ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з осінніми явищами в природі	1
12	Практичне заняття 12. Методика ознайомлення дітей молодшого та середнього дошкільного віку з зимовими явищами в природі	1
13	Практичне заняття 13. Методика ознайомлення старших дошкільників з зимовими явищами в природі	1
14	Практичне заняття 14 Методика ознайомлення дітей молодшого і середнього дошкільного віку з весняними явищами в природі	1
15	Практичне заняття 15. Методика ознайомлення старших дошкільників з весняними явищами в природі	1
16	Практичне заняття 16. Методика ознайомлення дітей молодшого дошкільного віку з літніми явищами в природі	1
17	Практичне заняття 17. Методика ознайомлення дітей середнього дошкільного віку з літніми явищами в природі	1
18	Практичне заняття 18. Методика ознайомлення старших дошкільників з літніми явищами в природі	1
19	Семінарське заняття. Система екологічного виховання	2
20	Практичне заняття 20. Система екологічного виховання. Складання проєктів екологічної стежини.	2
21	Практичне заняття 21. Методика ознайомлення дошкільників з природою Космосу	2
Всього		28 годин

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва розділу, модуля, теми програми	Обсяг годин
Змістовий модуль 1		
1	Теоретичні основи методики ознайомлення дітей з природою та основ природознавства.	2

2	Методи і форми ознайомлення дітей з природою.	
2.1	Наочні методи ознайомлення з природою.	2
2.2	Практичні методи ознайомлення з природою.	2
2.3	Дидактичні ігри природничого змісту	2
2.4	Словесні методи ознайомлення з природою	2
2.5	Форми ознайомлення з природою	2
2.6.	Заняття як форма ознайомлення дітей з природою	2
3	Засоби фіксації знань дітей про природу	2
Змістовий модуль 2		
4	Методика ознайомлення дітей з свійськими тваринами	2
5	Методика ознайомлення дітей з дикими тваринами	2
6	Ділянка закладу дошкільної освіти(квітник, город, сад).	9
7	Куточок живої природи. Рослини куточка живої природи.	3
8	Тварини куточка живої природи	3
Змістовий модуль 3		
9	Методика ознайомлення з природою в різні пори року	
9.1	Методика ознайомлення дітей з осінніми явищами в молодшому середньому дошкільному віці	3
9.2	Методика ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з осінніми явищами в природі	4
9.3	Методика ознайомлення дітей молодшого та середнього дошкільного віку з зимовими явищами в природі	2
9.4	Методика ознайомлення старших дошкільників з зимовими явищами в природі	4
9.5	Методика ознайомлення дітей молодшого і середнього дошкільного віку з весняними явищами в природі	2
9.6.	Методика ознайомлення старших дошкільників з весняними явищами в природі	2
9.7	Методика ознайомлення дітей молодшого дошкільного віку з літніми явищами в природі	2
9.8	Методика ознайомлення дітей середнього дошкільного віку з літніми явищами в природі	2
9.9	Методика ознайомлення старших дошкільників з літніми явищами в природі	2
10.	Система екологічного виховання	2
11.	Методика ознайомлення дошкільників з природою Космосу.	6
	Разом	64

8. Види контролю і система накопичення балів

	Модульна атестація 1	Модульна атестація 2	ІДЗ	Залік	Усього
	Поточний контроль знань				
	Поточний контроль (30 балів)	Поточний контроль (30 балів)	20 балів	20 балів	100 балів
	Рубіжний контроль 16 балів	Рубіжний контроль 16 балів			
	Практичні заняття №№ 1,2,3,4,5,6 по 4 б	Практичні заняття 7,8,9,10,11			

Рекомендована література

Основна

1. Базовий компонент дошкільної освіти. Наук. керівник А.М. Богущ. Київ : МЦФР, 2021.
2. Дитина в дошкільні роки. Комплексна освітня програма. Науковий керівник К.Л. Крутій. Запоріжжя : ЛПІС ЛТД, 2020
3. Українське дошкільля. Програма розвитку дитини дошкільного віку. Білан О.Ш., Возна Л.М., Максименко О.Л. Тернопіль : Мандрівець, 2019
4. Соняшник. Комплексна програма розвитку, виховання і навчання дітей дошкільного віку. Калуська Л.В. Тернопіль : Мандрівець, 2017.
5. Впевнений старт. Освітня програма для дітей старшого дошкільного віку. Гавриш Н.В., Піроженко Т.О., Хартман О.Ю., Шевчук А.С.– ТОВ Новий друк, 2017
6. Впевнений старт. Освітня програма для дітей середнього дошкільного віку. за загальною науковою редакцією Піроженко ТОВ Новий друк, 2019
7. Я у Світі. Програма розвитку дитини від народження до шести років. за загальною науковою редакцією Кононко О.Л. МСФР Освіта, 2019
8. Бондарева Т.В. Развитие эмоциональной отзывчивости детей раннего возраста в процессе ознакомления с природой. Запорожье : ООО «ЛИПС» ЛТД, 2005.
9. Беленька Г.В. Віконечко в природу: методичний посібник для вихователів дітей дошкільного віку / Г.В. Беленька. – К.: Сім кольорів, 2014. – 56 с. 2. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В.О. Огнев'юк ; авт. кол.: Г.В. Беленька, О.Л. Богиніч, В.М. Вертугіна, О.М. Половіна [та ін.] ; наук. ред. Г.В. Беленька ; Мін. осв. і науки України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. - К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. - 440 с.
10. Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» / наук. кер. проекту В.О. Огнев'юк; наук. ред. Г.В. Беленька; авт. кол.: Г.В. Беленька, О.Л. Богиніч, В.М. Вертугіна та ін. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. – 352с.
11. Дошкільнятам про світ природи: Діти п'ятого року життя (середній дошкільний вік): навч.-метод. посіб. / Г.В. Беленька, О.А. Половіна. – К.: Генеза, 2016. – 98с. (Настільна книжка вихователя). ISBN 978-966-11-0761-7
12. Дошкільнятам про світ природи: Старший дошкільний вік: навч.-метод. посіб. / Г.В. Беленька, Т.С. Науменко, О.А. Половіна. – К.: Генеза, 2013. – 112 с. – (Настільна книжка вихователя). Рекомендовано Міністерством освіти і науки України (лист МОН України від 12.07 2013 р. № 1/11-11415)
13. Дошкільнятам про світ природи: Діти четвертого року життя (молодший дошкільний вік): навч.-метод. посіб. / Г.В. Беленька, О.А. Половіна. – К.: Генеза, 2018 – 128с.
14. Присяжнюк Л. Еколого-природнича освіта дошкільнят у поліфонії інноваційних підходів // Лариса Присяжнюк // Палітра педагога, 2017, №6 – С.3-6 8. Яришева Н.Ф. Екологічне виховання дошкільників / Надія Федорівна / [посібник для вихователів] (серія «Екологія і здоров'я»). – К.: 2001. – 55 с.
15. Яришева Н.Ф. Природа України / Н.Ф. Яришева. – Київ: Вища школа, 1995. 10. Яришева Н.Ф. Методика ознайомлення дітей з природою / Н.Ф. Яришева. - К.: В.шк., 1995.- 255 с.
16. Яришева Н.Ф. Екологічне виховання дошкільників/ Н.Ф. Яришева. – Київ: Грамота, 2001.
17. Каплуновська О.М. Дошколятам про Космос. Запоріжжя : ТОВ «ЛИПС» ЛТД, 2001, 132с.
18. Методика ознайомлення дітей з природою. Хрестоматія / упор. Горопаха Н.М. Київ : Видавничий дім «Слово», 2012. 432 с.
19. Організація спостережень в дитячому садку / упоряд. О.Ю. Харченко. Харків, 2007. 144 с.
20. Плохій З.П. Виховання екологічної культури дошкільників. Київ, 2002. 173 с.

21. Яришева Н.Ф. Методика ознайомлення дітей з природою. Київ : Вища школа, 1993. 255с

Додаткова

22. Скуратівський В. Місяцемір. Український народний календар. Київ, 1993. 208 с.
23. Старченко В. А. Дошкільнятам про зоряне небо : навч.-метод. посіб. / В. А.Старченко. Харків : Ранок, 2010. 111 с.
24. Фесюкова Л.Б., Григор`єва О.О. Пори року. Комплексні заняття для дітей 4-7років. Харків : Веста : Ранок, 2007. 207 с.
25. Фесюкова Л.Б. 300 розважальних ігор. Харків : Веста, 2007. 144 с.
26. Шевцова О. Організація пізнавальної діяльності в ДНЗ. Харків : видавнича група «Основи», 2008. 300 с.

Інформаційні ресурси

Доступ до навчального курсу в СЕЗН МУДЛ
<https://epkmoodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=890>

Методичні рекомендації до БҚДО
<https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/605/0be/86b/6050be86b4f68482865820.pdf2021>

<http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/bioetica/Borejko/index.html>

<http://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/770/1-15.pdf>

<http://shkola.ostriv.in.ua/publication/code-148B3B2021C2C/list-B407A47B26>